

Justitsministeriet

Lovafdelingen

Dato 6. april 2005
Kontor: Procesretskontoret
Sagsnr.: 2005-740-0019
Dok.: KHE40064

KOMMENTERET OVERSIGT

over

Høringssvar vedrørende Retsplejerådets betænkning nr. 1436/2004 om reform af den civile retspleje III (Adgang til domstolene) for så vidt angår forslagene om sagsomkostninger, retshjælp, fri proces og retshjælpsforsikring

I. Høringen

Betænkning nr. 1436/2004 om reform af den civile retspleje III (Adgang til domstolene) (herefter "betænkningen") har været sendt til høring hos:

Præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, Københavns Byret og retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, Domstolsstyrelsen, Procesbevillingsnævnet, Dommerforeningen, Dommerfuldmægtigforeningen, Politiforbundet i Danmark, HK Landsklubben Danmarks Domstole, Advokatrådet, Foreningen Danske Inkassoadvokater, Dansk Retspolitisk Forening, Institut for Menneskerettigheder, Amdtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune, Forbrugerrådet, Forenede Danske Motorejere, Finansrådet, Realkreditrådet, Forsikring & Pension, HTS Interesseorganisationen, Dansk Industri, Dansk Handel & Service, Håndværksrådet, Byggeriets Firkant, Dansk InkassoBrancheforening, Danske Entreprenører, Liberale Erhvervs Råd, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Dansk Ejendomsmæglerforening, De Danske Patentagenters Forening, Danmarks Rederiforening, Danske Speditører, Grundejernes Landsorganisation, Dansk Arbejdsgiverforening, Landsorganisationen i Danmark, Specialarbejderforbundet i Danmark, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund, Det Danske Voldgiftsinstitut, Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed, Foreningen af Statsamtmand, Foreningen af Statsamtsjurister, Københavns Retshjælp, Århus Retshjælp, Danske Mediers Forum, Dansk Journalistforbund, Landbrugsrådet, Foreningen af Registrerede Revi-

sorer, IT-Brancheforeningen, Danske Finansieringsselskabers Forening, Boligselskabernes Landsforening og Lejernes Landsorganisation.

Denne høringsoversigt medtager høringssvar vedrørende de dele af betænkningen, der angår forslagene om sagsomkostninger, retshjælp, fri proces og retshjælpsforsikring.

Justitsministeriets bemærkninger til høringssvarene er anført med kursiv.

II. Høringssvarene

1. Generelt

Præsidenterne for Vestre Landsret og Københavns Byret, Københavns Kommune, Forenede Danske Motorejere, Liberale Erhvervs Råd, Danmarks Rederiforening, Det Danske Voldgiftsinstitut, Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed og Landbrugsrådet har ingen bemærkninger til Retsplejerådets forslag.

Dommerforeningen tilslutter sig Retsplejerådets forslag. I de tilfælde, hvor der ikke har været enighed i rådet, tilslutter foreningen sig flertallets forslag. **Præsidenterne for retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde** tilslutter sig Dommerforeningens høringssvar.

Realkreditrådet udtrykker overordnet anerkendelse af den linje, der tilsigtes med betænkningen, idet der i takt med udviklingen og den måde, hvorpå borgere og virksomheder tilrettelægger deres aktiviteter er behov for en smidigere tilgang til domstolene. Især kapitlerne 6 og 7 om henholdsvis retsafgifter i civile sager og sagsomkostninger rummer en tiltrængt og velkommen omstilling til de realiteter, der gør sig gældende for virksomheder og borgere, der får behov for at få prøvet sager ved domstolene.

HTS Interesseorganisation er grundlæggende meget tilfreds med de tiltag, Retsplejerådet lægger op til, særligt for så vidt angår retsafgifter, tilkendelse af sagsomkostninger og småsagsproces. Det er HTS-I's opfattelse, at disse tiltag vil medvirke til at gøre domstolsbehandlingen af tvister mere attraktiv for erhvervslivet, bl.a. fordi omkostningsniveauet vil komme til at stå i bedre forhold til sagens reelle værdi for parterne, end tilfældet er nu.

Dansk Byggeri ser overordnet positivt på de tiltag, der er skitseret i betænkningen.

Dansk Arbejdsgiverforening finder, at der generelt er tale om fornuftige og velafbalancerede ændringsforslag.

Dansk Journalistforbund ser mange positive tiltag i betænkningen og anfører, at mange af forslagene giver borgerne en reel mulighed for at benytte domstolene til at få afgjort en tvist – en mulighed, der efter forbundets opfattelse for mange ikke eksisterer i dag. For borgerne er det væsentligt med en hurtig og billig retsafgørelse.

Foreningen af Registrerede Revisorer kan overordnet tilslutte sig betænkningens generelle sigte mod at lette borgernes adgang til domstole.

2. Sagsomkostninger

Domstolsstyrelsen anfører, at Retsplejerådets forslag om mere udførligt begrundede sagsomkostningsafgørelser vil medføre en vis merbelastning af domstolene.

Præsidenten for Østre Landsret anfører i tilknytning til udtalelserne i betænkningen om vigtigheden af, at afgørelser om sagsomkostninger nærmere begrundes, at det er en forudsætning, at der fra parternes side senest ved domsforhandlingen foreligger behørig dokumentation for afholdte sagsomkostninger.

Advokatrådet er enig i Retsplejerådets udgangspunkt, hvorefter det er taberen, der betaler sagens omkostninger på objektivt grundlag. Advokatrådet er endvidere enig i, at omkostningsfastsættelsen bør foretages af retten efter en vurdering af, om udgifterne har været nødvendige til sagens førelse. Endvidere er Advokatrådet enig med Retsplejerådet i at opretholde sondringen mellem udgifter til advokatbistand og øvrige udgifter til sagens behandling.

Advokatrådet har noteret sig, at Retsplejerådet lægger op til en ændring af tilkendelse af sagsomkostninger i delvist vundne sager. Forslaget indebærer, at parterne i sådanne tilfælde deler omkostningerne til retsafgift, bevisførelse mv. Advokatrådet er enig med Retsplejerådet i, at spørgsmålet om, hvorvidt en part overvejende har vundet eller tabt sagen, ikke alene afgøres ud fra, om resultatet ligger cirka midt mellem parternes påstande. Advokatrådet fremhæver, at der vil blive tale om en såvel kvantitativ som kvalitativ indgående bedømmelse af parternes indsats, og vurderingen må basere sig på forhold, som ikke nødvendigvis fremkommer i fornødent omfang under retssagen, medmindre parterne selv inddrager disse forhold som led i omkostningsfastsættelsen. Advokatrådet bemærker desuden, at nydannelsen vil medføre en udviskning af princippet om, at det har betydning, hvem der vælger at være den udfarende part og indleder søgsmål.

Advokatrådet påpeger vigtigheden af, at der i præmisserne i afgørelsen tydeligt angives ikke alene, med hvilke beløb, men også på baggrund af hvilke forhold en skævdeling fremkommer, så

parterne får mulighed for at fremhæve eksempelvis særlige retsskridts tidsmæssige aspekt, hvilken bevisførelse der har givet anledning til særligt arbejde mv.

Advokatrådet er for så vidt angår omkostningsdækning til advokatudgifter enig med Retsplejerådet i, at den gældende ordning, hvorefter der fastsættes omkostninger til advokatbistand efter en vurdering af, hvad der kan anses for at passende beløb, opretholdes. Advokatrådet noterer med tilfredshed, at Retsplejerådet tilkendegiver, at domstolenes udfyldning af begrebet ”et passende beløb” i dag ikke sikrer sagens vinder en rimelig kompensation, og at der derfor er behov for en forhøjelse af de vejledende takster. Advokatrådet er endvidere enig i Retsplejerådets bemærkninger, hvorefter der ikke kan opretholdes et takstsystem, som går ud på, at visse sager giver en overdækning på bekostning af andre sager. Domstolenes omkostningsfastsættelse må derfor efter Advokatrådets opfattelse i langt højere grad basere sig på en konkret vurdering af et passende salær for en advokatydelse i den pågældende sag.

Advokatrådet finder, at den tabel over et normalsalær til en advokat fastsat på baggrund af sagsgenstandens værdi, som Retsplejerådet har opstillet, er egnet til at så tvivl om de parametre, der skal anvendes til fastsættelse af henholdsvis passende omkostninger, jf. retsplejelovens § 312, og et rimeligt salær, jf. retsplejelovens § 126. Advokatrådet bemærker derfor, at uanset at der er tale om en forhøjelse i forhold til de nugældende takster, er den opstillede tabel ikke udtryk for et rimeligt advokatsalær, jf. retsplejelovens § 126, hvilket ifølge Retsplejerådet heller ikke er formålet med tabellen. Advokatrådet finder, at den anførte tabel kan være nyttig til at fastlægge et niveau for det erstatningsretlige opgør mellem taberen og vinderen af en retssag, men er uegnet som et udtryk for størrelsen af et passende salær for en kvalitetsmæssig almindelig advokatydelse.

Advokatrådet har forstået Retsplejerådets tabel som en rettesnor for kommende takstjusteringer. Advokatrådet går derfor ud fra, at de vejledende takster fortsat fastsættes af landsretspræsidenterne efter forudgående drøftelse med Advokatrådet. I det lys har Advokatrådet for så vidt ikke bemærkninger til tabellen, men har noteret sig, at tabellen vedrører en standardsag, som forudsættes afviklet over ½-1 retsdag. I de tilfælde, hvor sagen kræver særlig forberedelse, særlig ekspertise eller flere retsdage, lægger Advokatrådet derfor til grund, at der foretages en væsentlig forhøjelse i forhold til de beløb, der er angivet i tabellen, og at salærtaksterne også i fremtiden er vejledende takster.

Advokatrådet bemærker med hensyn til Retsplejerådets forslag om, at taksterne for indenretslik inkasso fortsat skal fastsættes af landsretspræsidenterne, men at taksterne fastsættes på et lavere niveau end de gældende takster, at fastsættelsen af vejledende takster fortsat bør ske efter drøftelse mellem Advokatrådet og landsretspræsidenterne, og at Advokatrådet ikke finder det rimeligt at fastsætte inkassotaksterne på det niveau, betænkningen lægger op til.

Advokatrådet støtter Retsplejerådets forslag om høring af parterne over omkostningsfastsættelsen, om begrundelse af afgørelser om sagsomkostninger og om aktindsigt i sagsomkostningsafgørelser.

Advokatrådet er uenig i Retsplejerådets bemærkninger om, at selvstændig forrentning af udgifter for perioden forud for rettens afgørelse om sagsomkostninger vil blive meget kompliceret. Advokatrådet anfører, at retterne i forvejen i en række sager skal kunne foretage renteberegninger, og det vil være helt ukompliceret at udforme et edb-program, der kan håndtere forrentningen af forskellige beløb fra forskellige tidspunkter. Det beror efter Advokatrådets opfattelse derfor ikke på tekniske vanskeligheder, om der bør være adgang til forrentning af tilkendte sagsomkostninger fra udgiftens afholdelse. I de tilfælde, hvor en part har afholdt væsentlige udgifter tidligt i sagen, og hvor domstolene efterfølgende tilkender parten fuld omkostningsdækning herfor, kan det efter Advokatrådets opfattelse overvejes, om det er rimeligt ikke at tilkende renter af beløbet, idet parten i en række tilfælde kan have været belastet likviditetsmæssigt af udlægget under sagen.

Institut for Menneskerettigheder finder, at det på baggrund af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 bør overvejes, om parternes adgang til at fremsætte bemærkninger til rettens påtænkte sagsomkostningsafgørelse og til faktiske oplysninger afgivet af modparten eller indlæg fra modparten i anledning af sagsomkostningsspørgsmålet bør fremgå udtrykkeligt af retsplejeloven. Institut for Menneskerettigheder anfører, at det forekommer mest naturligt at indføre en udtrykkelig lovregel om høring af parterne, da det formentligt i dag er praksis ved domstolene ikke at høre parterne, før sagsomkostningsafgørelsen træffes, og at denne praksis således ønskes ændret. I tilknytning hertil bemærker instituttet, at det forekommer rigtigst at bevare en regel svarende til den nugældende retsplejelovs § 321, 2. pkt., om høring af en advokat eller anden rettergangsfuldmægtig, som påstås dømt til at betale sagsomkostninger, men således at det påhviler retten (i stedet for modparten) at drage omsorg for høring af den advokat eller anden rettergangsfuldmægtig, der påstås dømt til at betale sagsomkostninger.

Institut for Menneskerettigheder anfører, at der af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 følger et krav om begrundelse af blandt andet civile afgørelser. Under henvisning til, at det formentligt er praksis ved domstolene ikke at begrunde sagsomkostningsafgørelser, forekommer det efter instituttets opfattelse mest naturligt at indføre en udtrykkelig lovregel om begrundelseskravet i retsplejebven, da denne praksis ønskes ændret.

Frederiksberg Kommune finder det positivt, at Retsplejerådet foreslår en langt større gennemsigtighed ved afgørelser om sagsomkostninger, således at parterne inddrages og afgørelsen begrundes. Kommunen anfører, at retsplejelovens § 312, stk. 2, om særlige grunde til at fravige, at

den tabende part skal erstatte modpartens sagsomkostninger, kun bør kunne anvendes i sager, hvor der foreligger særlige konkrete forhold, der kan begrunde en fravigelse.

Forsikring & Pension kan overordnet tilslutte sig forslaget om at bibeholde princippet om, at den tabende part skal være objektivt ansvarlig for den vindende parts sagsomkostninger samt forslaget om – som grundlag for beregning af advokatsalæret – at bibeholde generelle vejledende salærtakster.

Forsikring & Pension anfører, at Retsplejerådets forslag – med bevarelsen af den eksisterende retshjælpsforsikringsordning – vil medføre øgede erstatningsudbetalinger i form af højere salærer til advokaterne. Det er derfor efter F&P's opfattelse ikke korrekt, når det i betænkningen anføres, at forslaget ikke tilsigter en forhøjelse af de salærer, som advokater kræver, men en bedre overensstemmelse mellem disse salærer og det beløb, som tilkendes den vindende part til dækning af udgifter til advokat.

Forsikring & Pension anfører, at forslaget vil medføre en generel forhøjelse af advokaternes salærkrav under retshjælpsforsikringen. Samtidig vil forslaget om bredere intervaller formentlig have den konsekvens, at advokaterne i forbindelse med retshjælpsdækning generelt vil beregne deres salærkrav i den øvre ende af hvert interval. Med forslaget må forsikringsselskaberne forventes i højere grad at måtte afsætte ressourcer til i de konkrete tilfælde at bedømme rimeligheden i advokaternes salærkrav.

Forsikring & Pension stiller sig noget undrende over for forslaget om at undtage de mindre sager fra de nye takster. F&P forstår bemærkningerne i betænkningen således, at man for disse sager må tage udgangspunkt i et minimumssalær på 10.000 kr. Der vil altså også på dette område være tale om en væsentlig forhøjelse i retshjælpsforsikringens salærafregning. F&P fremhæver i relation til forslaget om et minimumssalær på 10.000 kr., at størrelsen af salæret indgår i vurderingen af, hvornår det – både i relation til fri proces og retshjælpsforsikring – er rimeligt at føre en sag. En generel forhøjelse af minimumssalæret vil med andre ord kunne skubbe grænserne for, hvornår en sag bør dækkes.

Forsikring & Pension fremhæver, at udgifterne til øgede forsikringsudbetalinger alene vil kunne dækkes ved at forhøje præmierne på retshjælpsdækning. F&P peger i den forbindelse på, at det har været kutyme ved tidligere lovændringer, der har haft direkte indflydelse på de private forsikrings dækningsområde, at man samtidig har medtaget en overgangsregel om adgang for selskaberne til at regulere præmierne (uden opsigelsesret for kunden) i overensstemmelse med den skønnede merudgift. Det skete bl.a. i forbindelse med den seneste ændring af erstatningsansvarsloven. F&P finder det af afgørende betydning, at man indfører tilsvarende regulering ved eventuelle opfølgende lovinitiativer på dette område.

HTS Interesseorganisation tager afstand fra bemærkningerne i betænkningen om, at den vindende parts status – f.eks. som interesseorganisation – skal tillægges betydning i rettens vurdering af, om den tabende part skal betale (fulde) sagsomkostninger til den vindende part. HTS-I finder det retssikkerhedsmæssigt betænkeligt at operere med et sagsomkostningsfordelingsprincip, hvor den vindende parts status og økonomiske formåen har selvstændig betydning. Store erhvervsvirksomheder og interesseorganisationer afholder – på samme måde som andre – omkostninger ved at føre retssager og har samme krav som andre på at få dækket disse udgifter, hvis de vinder sagen.

Dansk Byggeri anfører, at tilkendte sagsomkostninger bør fastsættes, så de kommer på niveau med et normalt advokathonorar for det udførte arbejde. Dansk Byggeri finder, at den tabel, der er optrykt i betænkningen, i mange tilfælde ikke vil give mulighed for at opnå dækning for de normale omkostninger. Det foreslås derfor, at satserne i tabellen forhøjes, og at det samtidig gøres klart, at tabellen alene skal være vejledende.

Landsorganisationen i Danmark, Specialarbejderforbundet i Danmark og Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund finder, at betænkningen flere steder lægger op til negativ særbehandling af interesseorganisationer, herunder faglige organisationer. Efter organisationernes opfattelse anføres der ingen egentlig begrundelse herfor. Organisationerne henleder i den forbindelse opmærksomheden på det forhold, at organisationerne i stort set alle sager optræder som mandatar for et eller flere medlemmer, der i henhold til organisationers foreningsretlige regler har et retskrav på at få retshjælp. Organisationerne er uforstående overfor, hvorfor en organisation i et sådant tilfælde skal stilles anderledes end det medlem, der optrædes på vegne af.

Dansk Journalistforbund støtter, at retsplejeloven fortsætter med hovedprincippet om, at taberen betaler modpartens omkostninger, og at det er domstolene, der fastsætter beløbets størrelse. Beløbet får formodentlig et mere realistisk niveau, hvis parterne under sagen redegør for, hvilke omkostninger de har haft, således at dette danner baggrund for rettens afgørelse om størrelsen af sagsomkostningerne. Forbundet støtter endvidere forslagene om, at afgørelser om sagsomkostninger skal begrundes, og at afgørelser om sagsomkostninger i civile sager er omfattet af de samme regler om aktindsigt, uanset om afgørelsen indgår i en dom eller er truffet ved kendelse eller beslutning.

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at der fortsat bør være mulighed for at fravige hovedprincippet om, at den tabende part skal erstatte modparten dennes sagsomkostninger, hvis særlige grunde taler for det, jf. pkt. 2.3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Justitsministeriet er i den forbindelse enig i, at der ved vurderingen af, om den tabende part helt eller delvis bør fritages for at betale sagsomkostninger til den vindende part, bl.a. bør tages hensyn til, om

sagen har principiel karakter eller videregående betydning, og om en af parterne er en offentlig myndighed, en stor erhvervsvirksomhed, en interesseorganisation eller lignende. I lyset af høringssvarene er bemærkningerne præciseret, således at det fremgår, at det navnlig er, når sagen har principiel karakter eller videregående betydning, at der bør kunne tages hensyn til, om en af parterne er en offentlig myndighed, en stor erhvervsvirksomhed, en interesseorganisation eller lignende.

I overensstemmelse med Retsplejerådets forslag lægges der med lovforslaget op til en lidt mere fleksibel og nuanceret fordeling af sagsomkostninger i de tilfælde, hvor parterne hver især har fået delvis medhold i deres krav. Som anført af Advokatrådet, indebærer forslaget, at det for fordelingen af sagsomkostninger ikke længere vil have betydning, hvilken af parterne der har anlagt retssagen, idet det – som noget nyt – forudsættes, at parterne, når de har fået nogenlunde lige meget medhold, skal dele de samlede retsafgifter lige, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 8 (bemærkningerne til retsplejelovens § 313).

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at der er behov for en mærkbar forhøjelse af de standardtakster for sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand, som anvendes af domstolene, med henblik på at opnå en bedre overensstemmelse med parternes faktiske udgifter til advokatbistand, jf. pkt. 2.3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Justitsministeriet finder, at standardtaksterne passende kan udformes som foreslået af Retsplejerådet. Justitsministeriet bemærker, at taksterne er vejledende og derfor kan fraviges, hvis den konkrete sags omstændigheder begrundet det.

Med hensyn til sager om krav på højst 50.000 kr., som ikke er omfattet af Retsplejerådets forslag, er det forudsat, at de gældende takster for udmåling af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand videreføres uændret, jf. pkt. 2.3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Spørgsmålet om sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand i sager om krav på højst 50.000 kr. vil blive taget op i forbindelse med en stillingtagen til Retsplejerådets forslag om en småsagsproces.

Som anført i pkt. 2.3.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger, finder Justitsministeriet ikke tilstrækkeligt grundlag for en ændring af de intervaller og sagsomkostningsbeløb, som fremgår af de gældende standardtakster for tilkendelse af sagsomkostninger til dækning af advokatbistand i inkassosager. Det er således forudsat, at de gældende standardtakster videreføres uændret, dog således at der fremover ved udmåling af sagsomkostninger til dækning af advokatbistand i inkassosager altid tages udgangspunkt i det beløb, der er angivet som middelværdi i det pågældende interval, så der kun er én takst for hvert interval.

Med lovforslaget foreslås retsplejelovens kapitel 30 om sagsomkostninger nyaffattet, og det forudsættes i lovforslagets bemærkninger, at parterne udtaler sig om sagsomkostningerne inden afgørelsen herom, og at afgørelser om sagsomkostninger fremover indeholder en beløbsmæssig specifikation fordelt på retsafgift, passende beløb til dækning af udgift til advokatbistand og øvrige udgifter og endvidere i givet fald en konkret begrundelse, hvis den tabende part helt eller delvis fritages for at betale sagsomkostninger til den vindende part, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 8 (bemærkningerne til § 322). Justitsministeriet finder ligesom Retsplejerådet ikke grundlag for at foreslå udtrykkelige lovbestemmelser om høring af parterne eller begrundelse af afgørelser om sagsomkostninger, heller ikke i lyset af reglerne i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention om adgangen til en retfærdig rettergang.

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at et formaliseret system, hvor tilkendte sagsomkostningsbeløb i et vist omfang skal forrentes for perioder forud for rettens afgørelse om sagsomkostninger, ville blive meget kompliceret. I relation til det, Advokatrådet har anført om selve renteberegningen, bemærkes, at vanskelighederne ved en sådan ordning især ville bestå i at fastlægge kriterier for og konkret tage stilling til, hvornår der skulle ske forrentning for perioder forud for rettens afgørelse om sagsomkostninger.

Den forudsatte forhøjelse af de standardbeløb, der anvendes ved tilkendelse af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand, har til formål at sikre, at de omkostninger, som en part tilkendes af retten, i højere grad modsvarer partens faktiske advokatudgifter, og forhøjelsen vil derfor som hovedregel ikke påvirke de faktiske advokatudgifter i en retssag. I sager, hvor de faktiske advokatudgifter svarer til standardbeløbet, herunder også hvor der er meddelt fri proces, eller hvor sagens omkostninger er omfattet af en retshjælpsforsikring, vil forslaget dog medføre en stigning i sagsomkostningerne og dermed medføre visse merudgifter bl.a. for retshjælpsforsikringer, jf. pkt. 6 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

På denne baggrund og i lyset af Forsikring & Pensions høringssvar er der i lovforslaget medtaget en overgangsregel, hvorefter en forsikringstager ikke kan opsige en forsikringsaftale på grund af en forhøjelse af præmien, som alene er begrundet i den ændring af størrelsen af sagsomkostningerne, der er forudsat i lovforslaget, jf. lovforslagets § 12, stk. 5, og bemærkningerne hertil. En tilsvarende overgangsbestemmelse blev bl.a. anvendt i forbindelse med ændringen i 1988 af forholdet mellem fri proces og retshjælpsforsikringsdækning, jf. pkt. 4.1.6 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

3. Retshjælp

Advokatrådet er i det store og hele enig i Retsplejerådets forslag til en opdeling af retshjælp i tre trin. Advokatrådet kan endvidere tilslutte sig Retsplejerådets anbefaling om en forhøjelse af

taksterne for advokatretshjælp og hilser det velkommen og tiltrængt, at Retsplejerådet foreslår en årlig regulering af tilskuddet.

Advokatrådet har ingen bemærkninger til Retsplejerådets forslag om, at statens tilskud til retshjælp ved advokat skal gøres subsidiært i forhold til klientens retshjælpsforsikring. Advokatrådet finder dog, at selvriskoen på retshjælpsforsikringsdækningen for sådanne sager bør ophæves. Advokatrådet forudsætter endvidere, at ordningen administreres uden at pålægge advokaten yderligere pligter end i dag, og at advokaten således vil have opfyldt sin forpligtelse både i forhold til klienten og i forhold til statskassen ved at spørge, om klienten er dækket af en retshjælpsforsikring.

Advokatrådet bemærker, at rådet gentagne gange af medlemmer er blevet gjort opmærksom på, at der er betydelig forskel ved landets byretter i administrationen af bekendtgørelsen om offentlig retshjælp ved advokat. Der er således forskel i vurderingen af, hvornår der foreligger en tvist, der udløser udvidet retshjælp (fremover trin 3). Der er endvidere problemer med at afgrænse, hvornår der er tale om samme sag i tilfælde, hvor der først søges om almindelig retshjælp (fremover trin 2) og senere søges udvidet retshjælp (fremover trin 3). Desuden følger Københavns Byret tilsyneladende en praksis, hvorefter der ikke ydes retshjælp (hverken almindelig eller udvidet) i tilfælde, hvor ansøgeren for så vidt opfylder alle betingelser efter bekendtgørelsen, men hvor advokaten på forhånd kan se, at den samlede advokatregning vil komme til at overstige tilskuddet efter bekendtgørelsen.

Institut for Menneskerettigheder henstiller, at der tilføres de private retshjælpsinstitutioner øgede ressourcer til varetagelse af deres samfundsmæssige opgave at være en del af et landsdækkende net, der skal sikre borgernes "access to justice".

Forbrugerrådet finder det positivt, at der foreslås en forenkling i det nuværende system, så det bliver mere overskueligt, hvad der kan ydes og til hvem, herunder at tilskudsbetingelserne bliver klarere og fastlagt i en bekendtgørelse.

Forbrugerrådet er positiv over for Retsplejerådets forslag om, at retshjælp, selv om den organiseres uafhængigt af retten, fysisk kan placeres i tilknytning til rettens lokaler, således at borgeren har én indgang til vejledning vedrørende forskellige former for konfliktløsningsmodeller. Forbrugerrådet finder det endvidere positivt, at det i Retsplejerådets betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I foreslås, at byretterne vejleder om den formelle fremgangsmåde ved et sagsanlæg, herunder krav til stævning og betaling af retsafgift, og om fri proces og eventuel dækning via retshjælpsforsikring.

Forbrugerrådet anfører, at en ændring af udvidet retshjælp bør afvente Retsplejerådets senere overvejelser om forligsmægling i retssager ved domstolene.

Forsikring & Pension anfører, at de fleste af de sager, der behandles ved advokatretshjælp, formentlig næppe opfylder retshjælpsforsikringens betingelse om, at der skal foreligge en konkret tvist. Samtidig må det forventes, at en lang række sager vil skulle henvises til behandling ved relevant klagenævn mv., inden retshjælpsdækning kan ydes. F&P finder på den baggrund, at forslaget om, at der i forbindelse med advokatretshjælp skal søges om retshjælpsdækning, vil gøre ordningen administrativt tungere for såvel advokater som forsikringsselskaber, uden at det i øvrigt vil have betydning for et nævneværdigt antal sager.

Forsikring & Pension anfører endvidere, at forslaget om at gøre statstilskuddet subsidiært i forhold til en eventuel forsikringsdækning vil betyde, at de sikrede via deres præmier selv skal betale for en ydelse, som de i øvrigt – uden forsikringsdækning – gratis kunne opnå. Forslaget vil efter F&P's opfattelse udhule de sikredes incitament til at tegne forsikring og er i modstrid med de generelle principper for tegning af private forsikringsordninger. F&P udtrykker derfor modstand mod denne del af forslaget, der i øvrigt efter F&P's opfattelse synes at rejse spørgsmål i forhold til regeringens skattestop.

Københavns Retshjælp anfører, at en række administrative klagesager blandt andet som følge af de senere års regeludvikling har ændret karakter i retning af egentlig retlige tvister, hvor der i høj grad er brug for, at ikke mindst samfundets svageste kan blive repræsenteret af en retshjælpsinstitution for at undgå dels en følelse af magtesløshed hos borgeren, dels en unødigt vidtløftiggørelse af forvaltningsprocessen. Retshjælpen anfører, at en fornuftig bistand til borgerne således i en række tilfælde har den virkning, at forvaltningsprocessen kan gennemføres smidigere og med mindre ressourceanvendelse hos det offentlige.

Københavns Retshjælp anfører, at antallet af henvendelser er relativt stabilt, hvorfor en udbetaling på baggrund af antal henvendelser ikke nødvendigvis vil have nogen væsentlig styrende funktion. Retshjælpen anfører endvidere, at en tidsopgørelse pr. sag for at være anvendelig må forudsætte, dels at alle rådgivere er lige gode, dels at sagsbehandlingstiden (i form af rådgivning) er proportional med nytteværdien af rådgivningen. Det er efter retshjælpens opfattelse ikke altid tilfældet og behøver heller ikke altid være det. Med frivillig arbejdskraft og til dels studerende med mindre erfaring er der en risiko for, at der ydes for lang rådgivning i en sag, hvor klienten hellere skulle have været informeret om, at hun eller han ikke havde mulighed for at vinde frem med sit synspunkt. På den anden side står den relativt mindre sag, som for den enkelte kan have en sådan betydning, at den bør behandles, uanset at den kræver en del ressourcer. Retshjælpen finder på denne baggrund, at det er tvivlsomt, om der kommer et nyttigt redskab ud af en blanket pr. henvendelse med angivelse af anvendt tid på sagen. Retshjælpen peger på, at der i stedet kun-

ne overvejes en kvalitetsrevision, hvor der ud over tal bør gives oplysning om arbejdets tilrettelæggelse, herunder bemanding, kontrol med konkret sagsbehandling, kursustiltag, stabilitet i fremmøde osv. Endvidere kunne det være relevant at søge afdækket, hvilke klienter der opnår bistand i retshjælpsinstitutionerne.

Københavns Retshjælp anfører, at der skal tungtvejende grunde til for at indføre en registrering af cpr-numre, med de muligheder det vil kunne skabe for samkøring med andre registre.

Århus Retshjælp, Gellerupparkens Retshjælp og Arbejdernes Retshjælp i Silkeborg anfører, at retshjælpsinstitutionernes primære opgave er at betjene de svage grupper, og at tilskud, som hovedsageligt baserer sig på en afregning pr. sag, efterlader disse grupper uden reel mulighed for at opnå adgang til en retslig bedømmelse af deres sag.

Retshjælpsinstitutionerne anfører, at de rådsøgende ved retshjælpsinstitutionerne groft set kan opdeles i to kategorier, hvoraf den ene udgøres af mennesker, der lige så vel kunne profitere af andre retshjælpstilbud, herunder retshjælp ved advokat, mens den anden består af mennesker, der i flere henseender er fattige på ressourcer, og som har svært ved at profitere af andre retshjælpstilbud end retshjælpsinstitutionerne. Det er karakteristisk for den sidste gruppe, at de sjældent har gavn af enkeltstående råd, men har behov for en videregående indsats, idet de har svært ved især skriftlig kontakt til myndigheder mv.

Retshjælpsinstitutionerne anfører, at sagsgenstanden i den enkelte sag ved retshjælpsinstitutionerne objektivt set kan være lille, men på grund af de rådsøgendes svage position kan det være essentielt, at der ydes kvalificeret og grundig retshjælp. Også arbejdets omfang med de enkelte sager påvirkes af, at de rådsøgende gennemgående har få ressourcer til selv at være aktive. Ud over de sagskategorier, der er almindelige i forbindelse med retshjælp ved advokater – f.eks. familieretlige, erstatningsretlige og lignende sager – er en ikke uvæsentlig del af retshjælpsinstitutionernes sager forvaltningssager. Netop forvaltningssagerne passer efter retshjælpsinstitutionernes opfattelse dårligt med den model, der er opstillet i Retsplejerådets betænkning, idet de ofte indebærer en besværlig og langvarig sagsbehandling. Der er således i stort omfang tale om, at retshjælpsinstitutionerne følger sagerne såvel ved henvendelse til offentlige og private modparter, ligesom retshjælpsinstitutionerne i praksis overtager sagsbehandlingen som partsrepræsentant ved behandling i nævn og klage til overordnede myndigheder.

Retshjælpsinstitutionerne anfører, at dissærbejdsopgaver bevirker, at Retsplejerådets forslag om honorering af retshjælp efter trin 1, 2 og 3 må modificeres, hvilket Retsplejerådet også lægger op til gennem en opsplitning af tilskud i basistilskud og yderligere tilskud (trin 1, 2 og 3). Det er retshjælpsinstitutionernes opfattelse, at en væsentlig del af tilskuddet skal bevares som basistilskud for at kunne tilgodese netop retshjælpen til de svage grupper, men at en honorering af ydel-

ser i øvrigt (trin 1, 2 og 3) kun delvist kan tages som udtryk for omfanget af den samlede arbejdsindsats. Trinmodellen er efter retshjælpsinstitutionernes opfattelse ikke anvendelig i den type af langvarige sager, som kun retshjælpsinstitutioner er villige til at behandle. I disse sager må den primære finansiering ske via basistilskuddet. Ydelser efter trinmodellen bør endvidere være lovbundne i lighed med advokatretshjælpsydelse. Såfremt man ønsker, at retshjælpsinstitutionerne skal opretholde den telefoniske rådgivning, må der tages hensyn til dette i tilskudsordningen.

Retshjælpsinstitutionerne opfordrer til, at man i forsøget på forenkling ikke taber muligheden for at tage individuelle hensyn i f.eks. basistilskuddet. Retshjælpsinstitutionerne er ret forskellige i såvel fordelingen af sagsområder som rådsøgendes baggrund. Der er stor forskel på, hvor mange ressourcer en gennemsnitlig sag kræver. Samtidig er der sager, hvor rådsøgende er udlænding med dertil hørende øget tidsforbrug til tolkning og forklaring. En rådsøgende, der er studerende, er ofte lige så dårligt stillet økonomisk, men er ofte lettere at hjælpe. Retshjælpsinstitutionernes geografiske placering har også stor indflydelse på det gennemsnitlige ressourceforbrug pr. sag.

Retshjælpsinstitutionerne anfører, at ydelserne for retshjælp efter trin 2 og 3 bør afregnes med samme takst som advokatretshjælpsydelse, idet det frivillige arbejde først og fremmest gives til støtte for de svage grupper, dvs. at det frivillige arbejde reducerer omkostningerne væsentligt i de ofte meget langvarige sager, der vedrører svage grupper. Dette arbejde bør som nævnt honoreres over basistilskuddet.

Retshjælpsinstitutionerne er af den opfattelse, at der i stedet for Retsplejerådets indstilling om kun at bevare status quo bør vælges en offensiv strategi, hvis mål skal være at udbrede de private retshjælpsinstitutioner til en rimelig dækningsgrad i hele landet. Ud over at det vil være et kvalitativt velegnet retshjælpstilbud til en stor gruppe rådsøgende, der herved i realiteten får "access to justice", vil det bidrage til en kvalitativ forbedring af unge jurastuderendes uddannelse og almene dannelse. For så vidt angår offentlig støtte, er det væsentligt, at midler til opstart af nye institutioner ikke går fra midlerne til de hidtidige institutioner, således at samarbejdet mellem gamle og nye institutioner ikke hæmmes. Det oplyses enstemmigt fra rådgiverne i de nuværende institutioner, at arbejdet i en retshjælpsinstitution er så givende fagligt og dannelsesmæssigt, at det er retshjælpsinstitutionernes opfattelse, at der i alle egne af landet er jurister og mulighed for at tiltrække jurastuderende, der vil kunne engageres i drift af en privat retshjælpsinstitution. Omkostningerne ved en udbygning af de private retshjælpsinstitutioner må antages at være relativt beskedne og må påregnes i et vist omfang at medføre en reduktion i omkostningerne til advokatretshjælp.

Dansk Journalistforbund foreslår, at en selvstændig erhvervsdrivende, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, skal kunne opnå retshjælp, selv om den aktuelle tvist er opstået

under udførelse af erhvervet, når vedkommende skønnes at have en rimelig grund til at føre proces. Samtidig foreslås det, at der gives mulighed for at yde retshjælp til inkassosager i de tilfælde, hvor tvisten angår et krav, som for sagsøgers vedkommende reelt kan sidestilles med en mistet lønindtægt. Efter forbundets opfattelse bør det ligeledes sikres, at de små selvstændige erhvervsdrivende er omfattet af muligheden for bistand hos retshjælpsinstitutionerne og advokatvagnerne. Dette tilbud bør omfatte både trin 1, 2 og 3.

Justitsministeriet kan tilslutte sig den trinmodel for retshjælp, som Retsplejerådet foreslår, herunder med hensyn til et trin 3 omfattende rådgivning i forbindelse med forligsforhandlinger, og finder ikke grundlag for at afvente Retsplejerådets kommende overvejelser om forligsmægling ved domstolene, før der indføres en ny samlet regulering af retshjælp.

I overensstemmelse med Retsplejerådets forslag videreføres med lovforslaget den gældende undtagelse fra advokatretshjælp med hensyn til aktivt erhvervsdrivendes sager af overvejende erhvervsmæssig karakter. Som anført i bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 9 (bemærkningerne til § 323), er dette begrundet i, at udgifter til juridisk bistand til erhvervsdrivende som udgangspunkt bør afholdes som en driftsudgift og ikke med statsstøtte. Samtidig foreslås det imidlertid at ophæve undtagelsen vedrørende aktivt erhvervsdrivendes sager af overvejende erhvervsmæssig karakter for så vidt angår helt grundlæggende mundtlig rådgivning (retshjælp på trin 1). Fremover vil aktivt erhvervsdrivende således også kunne få gratis retshjælp af denne karakter vedrørende en erhvervsmæssig sag.

Det, Advokatrådet har anført om advokaternes erfaringer med byretternes administration af den gældende bekendtgørelse om offentlig retshjælp ved advokat, vil indgå i Justitsministeriets overvejelser om udformningen af en ny bekendtgørelse om advokatretshjælp, der vil blive udstedt efter lovforslagets vedtagelse, og der vil før udstedelsen af den nye bekendtgørelse blive gennemført en høring over et udkast til bekendtgørelse hos berørte myndigheder og organisationer, herunder Advokatrådet.

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at der er en sådan sammenhæng mellem advokatretshjælp og fri proces, at statens tilskud til advokatretshjælp bør være subsidiær i forhold til retshjælpsforsikringsdækning, på samme måde som fri proces er det, jf. betænkningen side 341. Justitsministeriet finder ikke, at en sådan ordning vil påføre advokaterne eller forsikringsselskaberne uforholdsmæssige administrative byrder. Advokaten vil skulle vurdere, om der er retshjælpsforsikringsdækning, for at kunne sende sin anmodning om udbetaling af vederlag til enten forsikringsselskabet eller det offentlige. Som anført af Retsplejerådet forudsætter forsikringsdækning, at der foreligger en tvist, og at sagen er omfattet af forsikringens emnemæssige dækningsområde. Efter Justitsministeriets opfattelse må advokater antages at kunne foretage denne vurdering uden større vanskeligheder. Det har således i forvejen betydning for statstilskuddet til

advokatretshjælp, om der foreligger en tvist, og retshjælpsforsikringens emnemæssige område er i almindelighed klart afgrænset i forsikringsbetingelserne. For forsikringsselskaberne vil der være visse økonomiske og administrative konsekvenser, jf. pkt. 6 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Ordningen vedrørende advokatretshjælp er en tilskudsordning, og udgifter til tilskudsbelagte aktiviteter er ikke omfattet af regeringens skattestop.

Det foreslås, at retshjælpsforsikringer fremover dækker uden fradrag af selvrisiko, såfremt sikrede opfylder de økonomiske betingelser for retshjælp og fri proces, jf. lovforslagets § 12, stk. 4. Dette vil også gælde i relation til advokatretshjælp.

Det, retshjælpsinstitutionerne har anført, vil indgå i Justitsministeriets overvejelser om udformningen af en bekendtgørelse om tilskud til retshjælpskontorer, der vil blive udstedt efter lovforslagets vedtagelse, og der vil før udstedelsen af bekendtgørelsen blive gennemført en høring over et udkast til bekendtgørelse hos berørte myndigheder og organisationer, herunder de private retshjælpsinstitutioner, som i dag modtager tilskud fra Justitsministeriet. Det bemærkes, at Justitsministeriet ikke finder grundlag for, at en del af tilskuddet til retshjælpskontorerne gøres lovbundet eller fastsættes efter takster svarende til takstene for advokatretshjælp. Det bemærkes endvidere, at det med forslaget om fremtidig satsregulering af taksterne for advokatretshjælp sikres, at taksterne fremover følger den almindelige lønudvikling i samfundet, og at Justitsministeriet på denne baggrund og under hensyn til de økonomiske konsekvenser for staten ikke har fundet grundlag for herudover at foretage en forhøjelse af taksterne som foreslået af Retsplejerådet.

4. Fri proces og retshjælpsforsikring

Procesbevillingsnævnet henviser til, at nævnet til brug for Retsplejerådets overvejelser i november 2003 bl.a. har udtalt, at man på baggrund af erfaringerne med arbejdet i Procesbevillingsnævnet fandt, at et uafhængigt organ af denne karakter kunne anses for egnet til at behandle klager vedrørende fri proces. Procesbevillingsnævnet kunne endvidere tiltræde, at der kunne opnås visse besparelser ved at henlægge opgaven til Procesbevillingsnævnet og dets sekretariat frem for at etablere et nyt nævn med eget sekretariat.

Procesbevillingsnævnet bemærker endvidere, at det ikke af Retsplejerådets forslag fremgår, om formandskabet for fri proces-afdelingen skal varetages af en enkelt person (med en suppleant), der i lighed med, hvad der gælder for Procesbevillingsnævnets formand, fritages for tjeneste i formandsperioden, eller om formandens opgaver forventes fordelt på en formand og en række næstformænd. Procesbevillingsnævnet finder det under alle omstændigheder naturligt, at personale- og budgetansvar for det samlede nævn placeres hos den højesteretsdommer, der er formand

for Procesbevillingsnævnet, således at formanden for fri proces-afdelingen ikke pålægges et selvstændigt ansvar for budget og personale i fri proces-afdelingen.

Procesbevillingsnævnet har ikke herudover bemærkninger til indholdet af den klageordning, som Retsplejerådet foreslår, men anfører, at Retsplejerådets forslag har vidtrækkende økonomiske og administrative konsekvenser for Procesbevillingsnævnet.

Domstolsstyrelsen kan tilslutte sig Procesbevillingsnævnets høringssvar med hensyn til de økonomiske og administrative konsekvenser, som Retsplejerådets forslag har for Procesbevillingsnævnet. Domstolsstyrelsen anfører, at Retsplejerådets forslag endvidere vil medføre, at domstolene vil skulle behandle et større antal ansøgninger om fri proces end efter de gældende regler.

Frederiksberg Kommune anfører i relation til Retsplejerådets forslag om en mere nuanceret regulering af de materielle betingelser for fri proces, at der stadig bør lægges vægt på, hvorvidt ansøgeren har nogen udsigt til at få medhold. Kommunen finder desuden, at en kompetencefordeling mellem domstolene, der skal meddele fri proces i de tilfælde, hvor der ikke foretages vurdering af udsigten til at få medhold, og Civilretsdirektoratet (nu Civilstyrelsen), der skal meddele fri proces i andre sager, kan synes unødigt kompliceret for borgerne.

Advokatrådet anbefaler, at retshjælpsforsikringens dækningsområde udvides til også at omfatte mediation i tilfælde, hvor parterne har accepteret denne konfliktløsningsform, uanset om der er indgivet stævning eller ej.

Advokatrådet er skeptisk over for forslaget om at skubbe retshjælpsforsikringen ind i bunden af retshjælpsdækningen til personer, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. Forslaget indebærer, at vurderingen af, om ansøgeren opfylder betingelsen om rimelig grund til at føre proces i første omgang skal foretages af forsikringsselskabet, som alt andet lige vil have en økonomisk interesse i at statuere, at betingelsen ikke er opfyldt, idet forsikringen i så fald ikke dækker. Uanset at forsikringsselskabets afgørelse vil kunne indbringes for en offentlig myndighed til prøvelse, finder Advokatrådet ordningen betænkelig. Advokatrådet er enig i det problematiske ved, at afgørelserne om rimelig grund til at føre proces i dag træffes af en forvaltningsmyndighed, og de betænkeligheder, som knytter sig til den afgørende myndigheds uafhængighed, gør sig efter Advokatrådets opfattelse med endnu større styrke gældende, når afgørelsen træffes af en privat virksomhed, hvis økonomiske forhold afhænger af virksomhedens administration af et skønspregt kriterium.

Advokatrådet anfører, at forslaget indebærer, at der for personer, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, og som er dækket af en retshjælpsforsikring, kun skal søges om fri proces, hvis udgifterne ved sagens førelse overstiger forsikringens dækningsmaksimum. Det er

imidlertid i praksis ganske vanskeligt at vurdere, hvornår forsikringsdækningen er opbrugt, da forsikringsselskaberne som altovervejende hovedregel ikke udbetaler acontosalærer. De foreslåede regler må således efter Advokatrådets opfattelse forudsætte, at forsikringsselskabet løbende afregner sagen over for advokaten.

Advokatrådet anfører, at hvis Retsplejerådets forudsætning om, at forsikringsselskaberne undlader at opkræve selvrisiko i tilfælde, hvor den sikrede opfylder betingelserne for fri proces, ikke holder stik, og statskassen derfor skal refundere selvrisikoen, vil ordningen blive endnu mere uoverskuelig for brugerne.

Advokatrådet kan således ikke støtte Retsplejerådets flertals forslag om en samordning af retshjælpsforsikringsordningen og fri procesordningen. Advokatrådet finder, at en ordning, som Retsplejerådets mindretal foreslår, hvorefter den, der søger fri proces, kun skal henvende sig ét sted, indebærer en administrativt langt nemmere og for brugerne langt mere gennemskuelig ordning. Ud over væsentlige administrative lettelser indebærer forslaget efter Advokatrådets opfattelse samtidig den fordel, at forsikringsselskabet ikke som foreslået af flertallet skal forestå den første prøvelse af, om betingelserne for fri proces er opfyldt. Advokatrådet er imidlertid uenig i mindretallets forslag om, at kompetencen skal ligge hos statsamterne, og kompetencen bør således som foreslået af flertallet lægges hos Civilretsdirektoratet (nu Civilstyrelsen) med klagedgang til Procesbevillingsnævnet.

Advokatrådet fremhæver i den forbindelse også, at der i praksis er forskel mellem det salærniveau, forsikringsselskaberne tilbyder, og det salærniveau, domstolene anvender i fri proces-sager. Såfremt forslaget om at skubbe retshjælpsforsikringen ind i bunden af fri procesordningen gennemføres, må det efter Advokatrådets opfattelse forudsætte, at forsikringsselskaberne accepterer at betale et rimeligt salær til forsikringstagerens advokat, jf. retsplejelovens § 126. Advokatrådet bemærker endvidere, at der muligvis vil være behov for at tage stilling til, hvorvidt de beneficerede advokater er forpligtet til at varetage sådanne sager, uanset at der ikke foreligger en beskikkelse.

Advokatrådet fremhæver samtidig mindretallets udtalelser om behovet for en liberalisering af forsikringsbetingelsernes § 11, stk. 5. De gældende betingelser indebærer, at forsikringsselskaberne reelt har sat konkurrencen på markedet ud af kraft, fordi dækningen på forhånd er fikseret til bestemte maksima. Advokatrådet kan ikke tilslutte sig et system, som indebærer, at forsikringsselskabernes betalingsforpligtelse ikke svarer til de regler, der i øvrigt regulerer et advokatsalær. Konsekvenserne heraf ville være, at de sikrede kan løbe ind i betydelige vanskeligheder med at finde en advokat, der ønsker at påtage sig sager omfattet af retshjælpsforsikringsdækningen, fordi det fikserede salær ligger langt under niveauet for et rimeligt salær. Behovet for en liberalisering vil selvsagt ikke blive mindre, hvis retshjælpsforsikringen skubbes ind i bunden af

fri proces-ordningen, idet forsikringsselskaberne uden en liberalisering reelt vil kunne fastsætte advokatens salær, eftersom salæret ikke længere skal fastsættes af retten, da der ikke er tale om nogen beskikkelse.

Advokatrådet fremhæver særligt, at de standardiserede vilkår for retshjælpsforsikringssager indebærer, at forbrugerne ikke kan vælge mellem forskellige retshjælpsprodukter med større eller mindre dækningsområde, pris mv. F.eks. indebærer ordningen, at der ikke kan tegnes en retshjælpsforsikring, som også dækker tilfælde, hvor den sikrede involveres i en skilsmissesag mv. Endvidere indebærer den gældende ordning, at forbrugeren ikke frit kan vælge, hvilken advokat man ønsker at lade sig repræsentere af. Såfremt den sikrede ønsker en særligt specialiseret advokat til at varetage sin sag, kan den sikrede i praksis ikke anvende sin forsikring, da højt specialiserede advokater ikke vil påtage sig sager, hvor der tilbydes honorering på det niveau, forsikringsselskaberne finder er passende, så længe dette niveau ligger væsentlig under et rimeligt salær for den specialiserede ydelse. I sådanne tilfælde forhindrer standardvilkårene, at den sikrede alligevel antager den specialiserede advokat og selv betaler forskellen.

Advokatrådet har for så vidt ingen bemærkninger til, at forsikringsselskaberne udbyder en retshjælpsforsikringsordning, der alene yder *tilskud* til den sikredes udgifter til gennemførelse af retssager. Advokatrådet finder imidlertid, at selskabet ikke som det sker i dag, bør kunne diktere prisen på advokatydelser og samtidig forhindre den sikrede i at anvende forsikringens dækningsomfang til den advokatydelse, som den sikrede finder passende i sagen. Advokatrådet finder derfor, at standardvilkårene bør liberaliseres, så der opnås konkurrence mellem selskabernes dækning både i relation til dækningens område og omfang.

Advokatrådet fremhæver endelig med hensyn til forholdet mellem retshjælpsforsikring og fri proces, at Retsplejerådets forudsætning i betænkningen om, at det offentlige kan påklage et forsikringsselskabs afvisning af at yde dækning under henvisning til, at der ikke er rimelig grund til at føre proces, til Ankenævnet for Forsikring, ikke umiddelbart er opfyldt. Efter de gældende regler kan kun forsikringstageren selv (eller en forbruger, der er sikret i henhold til en forsikring) klage til Ankenævnet for Forsikring. Ankenævnet har antaget, at man ikke kunne realitetsbehandle en klage over, at forsikringsselskabet ikke ville yde retshjælp til en fri proces-dækket tvist, da forsikringstageren ikke havde retlig interesse i sagen, der reelt var en tvist mellem staten og forsikringsselskabet. Retsplejerådets forslag må derfor efter Advokatrådets opfattelse forudsætte en ændring af ankenævnets vedtægter, og det må bero på nærmere overvejelser, om det offentlige bør have klageadgang til et forbrugerklagenævn.

Advokatrådet er enig i, at de fastsatte beløbsgrænser undergives en årlig pristalsregulering. Advokatrådet fremhæver samtidig, at der gennem de seneste år er sket en betydelig udhuling af fri

proces-ordningen. Der bør derfor i forbindelse med en lovfæstelse af beløbsgrænsen foretages en væsentlig forhøjelse af indtægtsgrænsen med henblik på at sikre en større dækningsgrad.

Advokatrådet er uenig i Retsplejerådets forslag om, at der skal ske salærfastsættelse til fri proces-advokater med udgangspunkt i et takstsæt. Advokatrådet finder, at Retsplejerådets forslag indebærer en cementering af den udhuling af fri proces-ordningen, som har fundet sted gennem fastsættelse af advokatsalærer, der ligger langt under et passende advokatsalær efter retsplejelo-ven. Advokatrådet finder dermed, at borgernes muligheder for frit at vælge en advokat, herunder en advokat med særlig indsigt i det forhold, som sagen vedrører, er blevet væsentligt forringet. Advokatrådet finder, at Retsplejerådets forslag indebærer en umulig dobbelthed, idet rådet med den ene hånd ønsker en ordning, der giver personer med mindre økonomisk formåen reel adgang til domstolene, og med den anden hånd ikke ønsker at betale de udgifter, der er forbundet her-med. De foreslåede honoreringsregler indebærer således væsentlig ringere mulighed for advo-katbistand for personer, der meddeles fri proces end for personer, der har økonomisk mulighed for selv at betale for sagens gennemførelse.

Advokatrådet tager særligt afstand fra Retsplejerådets bemærkning om, at der ikke er noget una-turligt i, at salæret til statens advokat i samme sag kan overstige salæret til advokaten for den borger, der har opnået fri proces. Advokatrådet er ikke enig i, at det er naturligt, at borgerens advokat skulle kunne levere den nødvendige bistand til sagens førelse på et væsentligt ringere økonomisk grundlag end statens advokat. Advokatrådet fremhæver i den forbindelse, at statens advokat har ubegrænset adgang til ekspertbistand fra hele embedsværket under sagen.

Advokatrådet finder det endvidere ejendommeligt, at salærfastsættelsen til den beskikkede advo-kat skal fastsættes langt under det almindelige, rimelige niveau på markedet, hvorimod honoraret til f.eks. en revisor, der medvirker som synsmand under sagen, fastsættes til markedsprisen på en revisorydelse.

Advokatrådet anfører, at salæret til fri proces advokaten – i modsætning til den omkostningsfast-sættelse, der ved sagens afslutning skal ske til fordeling af sagens udgifter mellem sagens parter – udgør et arbejdshonorar, som ikke bør være påvirket af, om der er meddelt fri proces eller ej. Advokatrådet fremhæver i den forbindelse, at retsplejelovens § 126, stk. 2, indeholder en be-stemmelse, som sikrer, at advokaten ikke opkræver større salær, end hvad der kan anses for rimeligt, ligesom retsplejelo-ven indeholder et gennemprøvet og velfungerende klagesystem, som giver adgang til at indbringe advokatens salærfastsættelse for det uafhængige Advokatnævn.

Advokatrådet har ikke oplysninger, der tyder på, at der ud fra et hensyn til sagernes behandling er behov for at indføre egenbetaling ved fri proces. Det væsentligste argument for at indføre egenbetaling er efter Advokatrådets opfattelse således formodentlig fiskal. Advokatrådet finder

det uheldigt, hvis kravet om egenbetaling kan afholde i øvrigt berettigede personer fra at søge en i øvrigt velfunderet sag gennemført ved domstolene. Det forekommer derfor ikke hensigtsmæssigt at stille krav om egenbetaling for fri proces, og i hvert fald bør der være mulighed for efter en konkret vurdering at fritage for egenbetaling, hvor det skønnes begrundet i den enkelte ansøgers forhold.

Advokatrådet er af flere medlemmer blevet gjort opmærksom på, at de gældende regler om fri proces indeholder et ”hul”, som kan medføre uheldige resultater. I de tilfælde, hvor en borger ikke har haft fri proces i første instans, men har vundet sagen, opstår et særegent problem, hvis modparten anker sagen. Søger og får indstævnte herefter fri proces til ankesagen, omfatter fri proces-bevillingen ikke førsteinstanssagen, hvilket indebærer, at udgiften hertil må afholdes af den pågældende selv, uanset udfaldet af andeninstansens afgørelse. Efter Advokatrådets opfattelse er dette ikke rimeligt, navnlig ikke i tilfælde, hvor indstævnte får medhold også ved andeninstansen.

Forbrugerrådet tilslutter sig Retsplejerådets forslag om en forhøjelse af indtægtsgrænsen for samlevende ved ansøgning om fri proces og erklærer sig enig i vigtigheden af et afbalanceret helhedssyn i form af en højere grad af reel lighed i de muligheder, som personer med forskellige økonomiske forhold har for at føre retssag.

Forbrugerrådet tilslutter sig Retsplejerådets forslag om at videreføre reglen om, at fri proces i særlige tilfælde kan bevilges, selv om de almindelige betingelser ikke er opfyldt, herunder navnlig i sager af principiel karakter eller almindelig offentlig interesse. Forbrugerrådet tilslutter sig endvidere forslaget om at give fri proces, selv om ansøgeren har en ret til forsikringsdækning, hvis omkostningerne ikke kan holdes inden for forsikringens maksimum.

Forbrugerrådet finder, at der bør kunne ydes fri proces uanset indkomst i de tilfælde, hvor forbrugeren allerede har fået helt eller delvis medhold ved Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat ankenævn, for at den erhvervsdrivende ikke ved at nægte at opfylde kan gøre klage- og ankenævnsystemet illusorisk. Forbrugerrådet finder, at sådanne nævnsafgørelser, hvor forbrugeren har fået medhold, desuden bør kunne tvangsfuldbyrdes umiddelbart.

Forbrugerrådet anfører, at der med de snævre betingelser, der skal til for at opnå fri proces, ikke er grund til at indføre en selvrisiko, da betingelserne i sig selv bør være tilstrækkelige til at gøre op med ikke seriøse sager. Forbrugerrådet anfører, at der i hvert fald ikke bør være selvrisiko i forbrugerklagenævns- og ankenævns sager.

Forbrugerrådet lægger vægt på, at en beskikket advokat ikke må modtage salær eller godtgørelse ud over det beløb, der er fastsat af retten. Den foreslåede undtagelse, hvorefter dette ikke gælder,

såfremt der er truffet særlig aftale mellem parten og advokaten om vederlaget, og advokaten frafalder krav på vederlag af statskassen, åbner efter Forbrugerrådets opfattelse op for misbrug, og Forbrugerrådet er derfor imod en sådan undtagelse.

Forbrugerrådet tilslutter sig de justeringer af betingelserne for retshjælpsforsikring, som Retsplejerådets flertal foreslår, herunder at der ikke er selvrisko, når ansøgeren opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. Forbrugerrådet er ligeledes enig i, at det bør overvejes at forhøje forsikringsmaksimum, således at udgifterne i så godt som alle sager kan rummes inden for maksimum, også set i lyset af Retsplejerådets forslag om sagsomkostninger.

Forbrugerrådet finder, at retshjælpsbetingelserne bør ændres, således at også eventuelle omkostninger ved behandling af sager ved ankenævn dækkes, f.eks. sagkyndige erklæringer mv.

Forbrugerrådet finder det væsentligt, at vurderingen af, om en part har rimelig grund til at føre proces, vil falde ens ud, hvad enten parten har en retshjælpsforsikring, der dækker sagen, eller ej.

Forsikring & Pension kan generelt tilslutte sig principperne i forslaget om at adskille fri proces og retshjælpsforsikring. Forsikring & Pension har således ikke indvendinger mod forslaget om at ophæve betingelsen om, at sikrede, der opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, skal indgive fri proces-ansøgning.

Forsikring & Pension er derimod modstander af den del af forslaget, hvor Retsplejerådets flertal forudsætter, at der ikke skal være nogen selvrisko på retshjælpsforsikringen, når sikrede opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces. Det forekommer efter F&P's opfattelse uhenigtsmæssigt, at selskaberne skal foretage den økonomiske bedømmelse alene med henblik på at vurdere, hvorvidt der skal betales selvrisko eller ej. Der vil – til alle kunders fordel – kunne opnås en administrativ lettelse, såfremt selskaberne helt kunne undgå at foretage denne vurdering og således anvende den samme selvrisko i alle sager. F&P bemærker, at det ligeledes må være i alle parter interesse, at selskaberne – hvor dette ikke er umiddelbart nødvendigt – generelt fritages for at skulle involvere sig i sikredes private, økonomiske oplysninger om indtægtsforhold mv. F&P fremhæver samtidig, at Retsplejerådet foreslår at indføre en egenbetaling på 1.000 kr. i forbindelse med fri proces med en adgang for det offentlige til i særlige tilfælde at fritage for denne. Parallelt hermed bør der efter F&P's opfattelse på retshjælpsforsikringsområdet – af bl.a. præventive hensyn – gælde en (vis) egenbetaling i form af en generel selvrisko (eventuelt med en tilsvarende adgang for det offentlige til i særlige tilfælde at dække denne selvrisko).

Forsikring & Pension kan ikke tilslutte sig Retsplejerådets mindretals forslag om en ophævelse af bestemmelsen i forsikringsbetingelsernes § 11, stk. 5, om beregning af advokatsalæret. Forslaget vil efter F&P's opfattelse betyde en radikal ændring af den almindelige private retshjælps-

forsikrings rolle i samfundet. Ligesom domstolene har forsikringsselskaberne behov for et redskab til beregning af advokatsalæret. I det omfang et sådant redskab ikke fandtes – og man gik over til en rent aftalebaseret ordning – måtte selskaberne på anden vis træffe foranstaltninger med henblik på at sikre, at omkostningerne i den enkelte sag blev holdt på et rimeligt niveau, herunder sikre, at der ikke blev rejst krav baseret på f.eks. en helt urimelig timetals- og/eller timesatsberegning. Den rent aftalebaserede ordning ville med andre ord efter F&P's opfattelse forudsætte, at selskaberne fra sag til sag i langt højere grad måtte forholde sig til omkostningsspørgsmålet dels i form af forudgående salæraftaler, dels ved løbende at skulle inddrages i processen med henblik på godkendelse af de enkelte sagsskridt.

Ordningen ville endvidere forudsætte, at sikredes i dag frie valg af advokat måtte indskrænkes. I det omfang selskaberne i alle sager skulle forhandle med advokaten om størrelsen af dennes salær mv. og i øvrigt løbende deltage i sagens behandling, ville dette naturligvis medføre væsentligt øgede administrationsomkostninger. Samtidig ligger det formentligt også klart, at i hvert fald advokaternes ønske om regelændringen hovedsagelig er begrundet i ønsket om generelt at kunne rejse større salærkrav mod retshjælpsforsikringen. Forslaget ville således givetvis medføre øgede udgifter til advokatsalærer. En forsikringsdækning på området ville med andre ord tage form af et helt andet produkt – og til en helt anden pris – end det, vi kender i dag. Produktet ville formentligt næppe kunne indgå som "automatisk" bestanddel af de almindelige former for privatforsikringer, og det ville bl.a. på grund af prisen formentligt være de færreste, som ville finde det attraktivt at tegne individuelle forsikringer på området.

Forsikring & Pension er enig i Retsplejerådets flertals beslutning om ikke at anbefale ændringer af de eksisterende dækningsundtagelser i retshjælpsforsikringen med hensyn til det familieretlige område, ansættelses- samt skatte- og afgiftssagerne. F&P fremhæver i den forbindelse, at en eventuel udvidelse på de nævnte områder vil have vidtgående omkostningsmæssige konsekvenser og således i væsentligt omfang fordyre dækningen.

Forsikring & Pension har med tilfredshed noteret sig, at man ikke med forslaget søger at ensrette rimelig grund-betingelsen under henholdsvis fri proces og retshjælpsforsikringen. Det er F&P's opfattelse, at opretholdelse af en privat dækning – i form af retshjælpsdækning – forudsætter en vis partsautonomi for forsikringsselskaberne med hensyn til, hvorledes dækningen skal formuleres samt administreres, herunder bl.a. i relation til spørgsmålet om rimeligheden af at føre retssag. Man må med andre ord acceptere, at rimelighedsbedømmelsen efter retshjælpsforsikringen i visse tilfælde vil være en anden end efter de foreslåede regler om fri proces.

Forsikrings & Pension stiller sig positiv over for forslaget om, at retshjælpsforsikringen også bør dække en eventuel nødvendig tvangsfuldbyrdelse. F&P bemærker imidlertid, at forslaget vil medføre øgede dækningsudgifter, samt at det eventuelt vil kunne være nødvendigt at fastsætte

særlige betingelser for tvangsfuldbyrdsdækningen med henblik på at undgå, at denne udnyttes til at føre udsigtsløse sager. Det forudsættes samtidig, at selskaberne i de konkrete tilfælde må kunne vurdere – og lade forsikringsdækningen afhænge af – rimeligheden af at søge tvangsfuldbyrdelse gennemført.

Forsikring & Pension har noteret sig Retsplejerådets flertals anbefaling, hvorefter de enkelte forsikringsselskaber løbende – og navnlig efter en gennemførelse af Retsplejerådets forslag om sagsomkostninger – bør overveje, om der kan være grund til at forhøje forsikringsmaksimum med henblik på at fastholde den nuværende fordeling, hvor udgifterne i så godt som alle sager kan rummes inden for forsikringsmaksimummet. F&P anfører i den forbindelse, at selskaberne – som følge af den frie konkurrence på dette område – må antages løbende at tilpasse dækningen til kundernes behov.

HTS Interesseorganisation finder, at der bør skabes lettere adgang for mindrebemidlede erhvervsdrivende til at få fri proces. HTS-I fremhæver, at det ofte er forbundet med meget store omkostninger – selv efter en gennemførelse af de foreslåede omkostningslettelser – at føre retssag i Danmark, hvilket kan afholde mindrebemidlede virksomheder fra at indlede processer, som de ellers kunne have ført. Mindrebemidlede virksomheder kan endvidere føle sig tvunget til at indgå ofte ikke gunstige forlig. HTS-I fremhæver endvidere, at virksomheder generelt ikke har mulighed for at tegne retshjælpsforsikringer, da retshjælpsdækning til erhvervsvirksomheder indtil for ganske nyligt ikke har været udbudt som almindeligt forsikringsprodukt, og de få produkter, der er tilgængelige på nuværende tidspunkt, har et begrænset dækningsområde.

HTS Interesseorganisation opfordrer på den baggrund regeringen til på ny at overveje indførelse af en model, hvorefter visse erhvervsdrivende kan få bevilget fri proces til almindelige forretningsmæssige retssager. Eventuelt kunne man forestille sig, at den pågældende virksomhed blev forpligtet til at tilbagebetale en del af den bevilgede fri proces, såfremt virksomheden fik medhold i retssagen og derved opnåede et kontant provenu. HTS-I henleder i den sammenhæng opmærksomheden på, at man i Sverige har videre adgang til fri proces i erhvervsmæssige sager, netop når der er tale om hovedvirksomhed af mindre omfang, hvor den erhvervsdrivende nærmest kan sidestilles med en lønmodtager.

Håndværksrådet finder, at der i større omfang i reglerne for fri proces bør skabes mulighed for, at erhvervsdrivende og tidligere erhvervsdrivende kan få fri proces. Mange mindre erhvervsdrivende i personligt drevne firmaer har en indtægt, der ligger under de grænser, som berettiger til fri proces, og som udgangspunkt bør der efter Håndværksrådet opfattelse ikke være forskelsbehandling af indtægter opnået som lønmodtager og som erhvervsdrivende. Der er dog ifølge Håndværksrådet en forskel, fordi den erhvervsdrivende kan indregne risikoen og omkostningerne ved eventuelle retssager i sin økonomi og sine priser, ligesom den erhvervsdrivende har mulig-

hed for at afløfte omkostningerne i virksomhedsregnskabet. Derfor bør en lempelse af reglerne for fri proces i forhold til mindre erhvervsdrivende ikke nødvendigvis ske i form af samme vilkår som for private forbrugere, men der bør efter Håndværksrådets opfattelse ske en lempelse.

Håndværksrådet gør i den forbindelse opmærksom på, at Håndværksrådet behandler mange sager, hvor virksomheder gennem vildledning har købt annoncer eller internetregistreringer af selskaber, der har specialiseret sig i at kontakte nystartede virksomheder ("annoncehajer"). Det har vist sig, at mange af de nystartede virksomheder er bibeskæftigelse for private lønmodtagere, og bl.a. i sådanne sager bør det efter Håndværksrådets opfattelse i større omfang end hidtil være muligt at kunne få fri proces.

Håndværksrådet anfører, at også i andre tilfælde, hvor en tidligere erhvervsdrivende har måttet lukke sin virksomhed med efterfølgende store økonomiske problemer, kunne det være rimeligt og hensigtsmæssigt, at en sådan person kunne få fri proces til at føre retssager om forhold, som kunne være af væsentlig betydning for den pågældendes fremtid.

Dansk Arbejdsgiverforening finder det generelt rimeligt, at der i forbindelse med behandlingen af en ansøgning om fri proces foretages en vurdering af, om ansøgeren har rimelig udsigt til at få medhold i sagen. DA forstår forslaget om, at der fremover skal meddeles fri proces i bl.a. sager om opsigelse og ophævelse af ansættelsesforhold, medmindre andre hensyn klart taler herimod, således, at der fremover som altovervejende hovedregel vil blive bevilget fri proces i afskedigelsessager. Sammenholdt med forslaget om en væsentlig forhøjelse af grænsen for fri proces for samlevende vil der efter DA's opfattelse være risiko for, at der fremover vil blive indbragt betydeligt flere sager om afskedigelse for domstolene, hvor arbejdsgiveren i sidste ende frifindes.

Dansk Arbejdsgiverforening anfører i den forbindelse, at det vil være til gene for den enkelte arbejdsgiver at blive mødt med et ubegrundet søgsmål i forbindelse med afskedigelse af en medarbejder. Uanset om arbejdsgiveren bliver frifundet under sagen, vil en sådan sag kunne påføre den pågældende arbejdsgiver betydelige udgifter, der ikke dækkes af eventuelle tilkendte sagsomkostninger, ligesom en sådan sag kan medføre et betydeligt tidsforbrug. I sager om afskedigelse er der efter DA's opfattelse ikke grundlag for en yderligere lempelse af kravene i forbindelse med vurderingen af ansøgerens udsigt til at få medhold i sagen. Under alle omstændigheder bør der efter DA's opfattelse i forbindelse med ansøgninger om fri proces i sager om ansættelsesforhold lægges vægt på, om ansøgeren er medlem af en faglig organisation, der tilbyder retshjælp til sine medlemmer.

Foreningen af Statsamtmand og Foreningen af Statsamtsjurister kan ikke anbefale Retsplejerådets forslag om ændringer i reglerne om kompetencen til at meddele fri proces. Det må efter foreningernes opfattelse tages i betragtning, at den gældende ordning, hvorefter statsamtterne

meddeler fri proces i første instans, er enkel og velkendt af borgerne, og at den er omkostningsmæssig billig for det offentlige. I 2002 androg omkostningerne ved statsamternes behandling af fri procesansøgninger således 810 kr. pr. sag.

Foreningen af Statsamtsmænd finder, at det foreslåede system, hvorefter statsamternes kompetence til at meddele fri proces skal deles, vil medføre en betydelig serviceforringelse for borgerne, der vil opleve det som vanskeligt forståeligt i modsætning til det nugældende enstrengede system. Borgerne vil kunne risikere at blive henvist fra den ene myndighed til den anden. I de sager, hvor domstolene foreslås tillagt kompetencen til at meddele fri proces, vil retten skulle afvise at give bevilling, hvis ansøgeren åbenbart ikke vil få medhold i sagen, og forslaget medfører således, at domstolene skal foretage en forhåndsvurdering af sagerne, hvilket kan indebære, at der kan rejses tvivl om rettens fuldstændige upartiskhed ved den senere realitetsbehandling. Dette udgør efter foreningens opfattelse en væsentlig principiel svaghed ved Retsplejerådets forslag.

Foreningen af Statsamtsjurister anfører, at det foreslåede system vil være i strid med det forslag, der påtænkes gennemført, hvorefter alle ægteskabssager skal starte ved statsamterne. Det vil være yderst vanskeligt for borgerne at forstå, hvorfor spørgsmålet om fri proces til ægteskabssager ikke skulle kunne afgøres af den myndighed, der er førsteinstans i ægteskabssagen.

Foreningerne anfører, at statsamterne i mange ægteskabssager, som agtes indbragt for domstolene, har kendskab til parterne, fordi man tidligere har behandlet deres konflikter. En ansøgning om fri proces behandles derfor i lyset heraf, og statsamtet mægler og opnår ikke sjældent forlig, således at retssag undgås. Med Retsplejerådets forslag om domstolsbehandling af bevilling af fri proces i ægteskabssager mister man efter foreningernes opfattelse denne væsentlige fordel ved det gældende fri proces-system. Det hjælper i den forbindelse kun i begrænset omfang, at retten vil have mulighed for at indkalde parterne til et retsmøde i forbindelse med behandlingen af ansøgningen om fri proces, da retten i modsætning til statsamtet normalt ikke har et forudgående kendskab til ansøgerne.

Foreningerne anfører, at det også i det omfang statsamternes kompetence til at meddele fri proces foreslås overført til Civilretsdirektoratet (nu Civilstyrelsen) i første instans, vil betyde en serviceforringelse for borgerne, da sagerne i dag ikke kun bliver behandlet på skriftligt grundlag, men ikke sjældent indebærer både telefonisk kontakt og fremmøde på statsamtet. Det vil for mange vanskeliggøre kommunikationen, at kompetencen overføres fra en lokal til en fjern landsdækkende central myndighed.

Foreningen af Statsamtsjurister fremhæver, at antallet af sager endvidere er tilstrækkeligt til, at der – selv i de nuværende mindre statsamter – er tilstrækkelig faglig kompetence til at behandle

sagerne. Det er foreningens klare opfattelse, at Civilretsdirektoratet (nu Civilstyrelsen) intet har at udsætte på statsamternes behandling af sagerne om fri proces, og det kan derfor undre, at der nu foreslås en centralisering af dette område.

Foreningen af Statsamtsjurister finder ikke forslaget om at oprette en afdeling i Procesbevillingsnævnet til behandling af klager over afslag på fri proces velbegrundet, da det efter foreningens opfattelse vil være en bureaukratisering af et forvaltningsområde, som for øjeblikket så vidt vides fungerer udmærket.

Foreningen af Statsamtmænd tilslutter sig Retsplejerådets forslag om samordning mellem fri proces og retshjælpsforsikring, således at en ansøgning om fri proces fremover ikke skal kunne behandles, før forsikringsselskabet har taget stilling til, om det vil yde dækning i henhold til retshjælpsforsikringen. Efter foreningens opfattelse er det imidlertid vigtigt at tilstræbe en ordening, der er udtryk for en høj grad af brugervenlighed, således at en ansøgning om fri proces ikke bliver katebold mellem forsikringsselskabet og fri proces-myndigheden. Hvis kompetencereglerne ikke ændres, vil statsamterne derfor være villige til som foreslået af Retsplejerådets mindretal i givet fald at foretage anmeldelser til forsikringsselskaberne som led i sagsbehandlingen.

Foreningen af Statsamtsjurister ser visse retssikkerhedsmæssige betænkeligheder i forslaget om, at en ansøgning om fri proces fremover ikke skal kunne behandles, før forsikringsselskabet har taget stilling til, om det vil yde dækning i henhold til retshjælpsforsikringen. Borgerne vil således kunne få den opfattelse, at det er vanskeligere at opnå hjælp til at føre sag end efter den nugældende praksis. At borgeren efter forsikringsselskabets opfattelse ikke efter forsikringsbetingelserne har rimelig grund til at føre proces, vil ikke nødvendigvis betyde, at de almindelige betingelser for fri proces ikke er opfyldt. Dette kan i visse situationer i praksis medføre et retstap for borgeren, der ikke kan skelne mellem betingelserne i retshjælpsforsikringen og de almindelige betingelser for fri proces. Foreningen bemærker, at forsikringsselskabernes mulighed for at foretage en vurdering af sagen er svækket i forhold til de muligheder, statsamterne har, idet statsamterne i videre omfang kan foretage høring af modparten, end en privat organisation har mulighed for.

Arbejdernes Retshjælp i Skive anfører, at der ikke bør være egenbetaling ud over de eksisterende regler i bekendtgørelsen om offentlig retshjælp ved advokater. Retshjælpen finder således, at en egenbetaling i forbindelse med fri proces bør undgås.

Arbejdernes Retshjælp i Skive anfører, at fri proces-instituttet bør stå alene, og fri proces-instituttet bør således være helt uafhængigt af retshjælpsforsikringsordningen. Adgangen til at føre en sag, som har rimelig udsigt til at give hel eller delvis medhold, bør principielt sikres ved en fri proces-ordning, som fungerer selvstændigt og uden behov for supplement fra forsikrings-

ordninger. Den eneste sammenblanding med forsikringsordninger, som retshjælpen kan støtte, er, at retshjælpsforsikringsdækning er primær i forhold til fri proces, således at i sager, hvor betingelserne for fri proces er opfyldt, og hvor der også er retshjælpsforsikring, dækker fri proces udelukkende en eventuel selvrisko. Det bør således være ligegyldigt, om man har tegnet en retshjælpsforsikring, hvis de økonomiske betingelser er opfyldt. Ved at tegne en indboforsikring, hvor retshjælpen oftest ikke er særskilt diskuteret, men medfølger som en naturlig del af forsikringen, forringer man efter Retsplejerådets forslag sine rettigheder, idet man herefter selv skal betale en selvrisko.

Arbejdernes Retshjælp i Skive finder, at forhåndsprøvelse af sagen ikke bør afskaffes, men at der umiddelbart er behov for en hurtigere sagsbehandling. I retshjælpsrådgivningen opleves det ofte, at personer er nødt til enten at tage bekræftende til genmæle eller løbe den risiko at få en advokat til at skrive de første processkrifter, uden at fri proces er bevilget. Dette skyldes, at sagsbehandlingstiden kan være helt op til 3 måneder. Forhåndsprøvelsen kan eventuelt lettes ved, at der som foreslået af Retsplejerådet på visse sagsområder kan ydes fri proces uden nærmere vurdering af udsigten til medhold. Retshjælpen er i den forbindelse enig i, at kompetencen til at give fri proces kan henlægges til domstolene i sager vedrørende forældremyndighed, og når ansøgeren har fået helt eller delvis medhold i huslejenævnet eller et centralt statsligt klagenævn.

Arbejdernes Retshjælp i Skive anfører, at sager vedrørende bortvisninger, uberettigede fyringer og anden form for ansættelsesret, hvor den ansatte ikke er omfattet af en overenskomst, bør kunne opnå fri proces, ligesom der i ansættelsessager, der af andre grunde ikke kan behandles i det arbejdsretslige system, bør kunne gives fri proces for arbejdstageren, såfremt de økonomiske betingelser i øvrigt er opfyldt. Der er i disse sager tale om en meget væsentlig forskel i styrkeforhold mellem arbejdstager og arbejdsgiver, og det er retshjælpens erfaring, at en del sager inden for dette felt, som burde være ført, ikke bliver ført netop af økonomiske årsager.

Arbejdernes Retshjælp i Skive finder, at der fortsat skal stilles økonomiske betingelser for opnåelse af fri proces, men at der ikke skal tages hensyn til formue og slet ikke på den måde, som Retsplejerådet foreslår. Såfremt der er givet fri proces, men retten alligevel har mulighed for at skønne, at sagsomkostningerne skal betales af den person, der har fri proces, bør dette for at undgå usikkerhed være afklaret inden sagens start. Adgangen til at få en sag behandlet bør være afhængig af den løbende indtægt og ikke af, om man tidligere har haft større indtægter, som har berettiget til og muliggjort indkøb af faste aktiver.

Arbejdernes Retshjælp i Skive finder, at den nuværende behandlingsform med statsamter med klage til Civilretsdirektoratet (nu Civilstyrelsen) bør fastholdes. Ud over den lange sagsbehandlingstid er det dog problematisk, at de personer, der behandler ansøgningerne om fri proces og hermed skal vurdere muligheden for medhold, for størstedelens vedkommende ingen erfaring har

med praktisk procesførelse. Retshjælpen kan derfor støtte, at der oprettes en klageinstans under Procesbevillingsnævnet med deltagelse af advokat og dommer. Det bør dog klart fremgå, at der ikke skal foretages en egentlig tilbundsgående prøvelse i sagen, idet dette ville medføre, at arbejdet før fri proces-ansøgningen, som p.t. honoreres efter § 7, stk. 2, i retshjælpsbekendtgørelsen, ikke rækker til, at den sagsbehandlende advokat kan beskrive sagens faktum fuldstændigt, ligesom umiddelbar bevisførelse i form af vidneforklaring mv. ikke kan indgå i statsamternes eller Civilretsdirektoratets (nu Civilstyrelsens) afgørelser. For at undgå, at forhåndsprøvelsen bliver en egentlig materiel forhåndsprøvelse, bør der ydes fri proces i de sager, hvor man ud fra de foreliggende oplysninger ikke kan afvise, at ansøgeren får helt eller delvis medhold.

Arbejdernes Retshjælp i Skive anfører, at der bør tages hensyn til en eventuel samordning med øvrige EU-landes retshjælp/fri proces-principper, før der foretages store ændringer.

Randers Lejerforening kan tilslutte sig, at Procesbevillingsnævnet tillægges kompetence i fri proces-sager, at der lægges op til en mere udførlig lovregulering, at retten til fri proces udvides, og at fri proces-behandlingen fratages statsamterne. Foreningen kan endvidere tilslutte sig udvidelsen af retsplejelovens § 335 a til alle centrale statslige klagenævn samt huslejenævn og beboerklagenævn, men finder, at reglen endvidere bør udvides med de klagesager, som Institut for Menneskerettigheder behandler i medfør af lov om etnisk ligestilling, idet instituttets afgørelser efter foreningens opfattelse er at sidestille med egentlig nævnsbehandling. Randers Lejerforening kan desuden tilslutte sig den foreslåede formodningsregel i sager om opsigelse og ophævelse af boliglejemål, i sager om opsigelse eller ophævelse af ansættelsesforhold og i sager om personskade. Randers Lejerforening kan derimod ikke tilslutte sig, at afgørelser fra Patientskadeankenævnet og Lægemiddelskadeankenævnet nødvendigvis fører til, at udsigten til at kunne få medhold afskæres af denne grund.

Som nærmere beskrevet i pkt. 4.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger kan Justitsministeriet på de fleste punkter tilslutte sig Retsplejerådets forslag henholdsvis Retsplejerådets flertals forslag om fri proces. Justitsministeriet har dog ikke fundet grundlag for at foreslå en egenbetaling for fri proces. I lyset heraf og under hensyn til de økonomiske konsekvenser for staten har Justitsministeriet endvidere ikke fundet grundlag for at lempe de økonomiske betingelser for fri proces.

Forbrugerrådets forslag om fri proces uanset indkomst i tilfælde, hvor en forbruger allerede har fået helt eller delvis medhold ved Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat klage- eller ankenævn, og om mulighed for umiddelbar tvangsfuldbyrdelse af sådanne nævnsafgørelser bør efter Justitsministeriets opfattelse ses i sammenhæng med, hvilke muligheder en forbruger i øvrigt har for at komme igennem med sit krav over for en erhvervsdrivende. Forbrugerrådets for-

slag vil på denne baggrund indgå i Justitsministeriets overvejelser i forbindelse med en stillingtagen til Retsplejerådets forslag om en småsagsproces.

Justitsministeriet kan tilslutte sig Retsplejerådets forslag om en mere detaljeret lovregulering af de materielle betingelser for at få fri proces. Det foreslås bl.a., at arbejdstageren i sager om opsigelse eller ophævelse af ansættelsesforhold skal anses for at have rimelig grund til at føre proces, medmindre andre hensyn klart taler herimod. Dette forslag indebærer en vis lempelse af adgangen til fri proces i disse sager, men der er efter Justitsministeriets opfattelse ikke grund til at frygte, at lempelsen af adgangen til fri proces i disse sager vil føre til mange ubegrundede søgsmål. Der henvises i øvrigt til pkt. 4.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

I relation til det, Randers Lejerforening har anført om afgørelser fra Patientskadeankenævnet og Lægemiddelskadeankenævnet, bemærkes, at det som anført i bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 9 (bemærkningerne til retsplejelovens § 328) ved anvendelsen af reglen om, at skadelidte i sager om personskade som udgangspunkt anses for at have rimelig grund til at føre proces, kan tillægges betydning, om sagen allerede har været behandlet af f.eks. Patientskadeankenævnet eller Lægemiddelskadeankenævnet. En forudgående afgørelse fra Patientskadeankenævnet eller Lægemiddelskadeankenævnet, der går en ansøger imod, fører ikke nødvendigvis til, at en søgeren ikke anses for at have rimelig grund til at føre proces.

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at erhvervsmæssige sager fortsat som hovedregel bør være undtaget fra fri proces, jf. pkt. 4.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger. En mere almindelig adgang til fri proces i erhvervsmæssige sager ville efter Justitsministeriets opfattelse få karakter af en erhvervsstøtte, som ligger uden for formålet med fri proces-ordningen, og der er efter Justitsministeriets opfattelse heller ikke grundlag for at udvide de eksisterende muligheder for i særlige tilfælde at give fri proces til en erhvervsmæssig sag. Der kan således eksempelvis efter omstændighederne gives fri proces til mindre erhvervsdrivende, herunder navnlig når retssagen angår forhold, der har betydning for virksomhedens fortsatte eksistens. Det samme kan være tilfældet, hvor virksomheden er lukket, men hvor retssagen har væsentlig betydning for den pågældendes fremtidige virke.

Med hensyn til det, Advokatrådet har anført om personer, der vinder en retssag i første instans uden at have fri proces, hvorefter sagen ankes af modparten, bemærkes, at Justitsministeriet ikke finder grundlag for, at en bevilling af fri proces til ankesagen også skulle omfatte behandlingen i foregående instans. Ifølge Advokatrådet er dette navnlig urimeligt i tilfælde, hvor den pågældende også får medhold i ankeinstansen. I sådanne tilfælde vil modparten imidlertid som udgangspunkt blive pålagt at betale sagsomkostninger for begge instanser, og sagsomkostningerne for første instans, hvor der forudsættes ikke at være givet fri proces, vil tilfalde den vindende part, der således som udgangspunkt får dækket sine udgifter i forbindelse med retssagen.

Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at salæret til en beskikket advokat bør udmåles til det samme beløb, som en part, der tilkendes fulde sagsomkostninger, vil få tilkendt til dækning af udgifter til advokatbistand, jf. pkt. 4.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Justitsministeriet kan således tilslutte sig, at der fremover ikke bør være forskel på salæret til en beskikket advokat og det beløb, som den pågældende part ville have fået tilkendt i fulde sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand, hvis parten ikke havde haft fri proces. Justitsministeriet er også enig i, at et sådant salær vil have en størrelse, der giver mulighed for at føre retssagen på fuldt forsvarlig måde, og at det ikke bør have betydning for fri proces-ordningen, at en modpart, der ikke har fri proces, eventuelt betaler sin advokat et højere salær. Justitsministeriet finder ligesom Retsplejerådet, at der i denne forbindelse ikke er grundlag for at sondre mellem private modparter og tilfælde, hvor modparten er en offentlig myndighed.

Forslaget om, at en beskikket advokat kan modtage betaling fra en part, der har fri proces, såfremt der er truffet særlig aftale mellem parten og advokaten om vederlaget, og advokaten frafalder krav på vederlag af statskassen, viderefører den gældende regel i retsplejelovens § 336 c, stk. 5, der ikke ses at have givet anledning til misbrug i praksis.

For så vidt angår forholdet mellem fri proces og retshjælpsforsikringsdækning, er det allerede i dag sådan, at hvis en part har en retshjælpsforsikring, der dækker udgifter ved sagen, skal forsikringsselskabet dække forud for en eventuel fri proces. Dette foreslås ikke ændret. Samtidig er det imidlertid efter de gældende regler sådan, at en ansøgning om fri proces skal behandles af statsamtet eller Civilstyrelsen, selv om parten har en retshjælpsforsikring, der dækker udgifter ved sagen, og der derfor som udgangspunkt ikke kan blive tale om, at statskassen skal betale noget, hvis ansøgningen om fri proces imødekommes. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådets flertal i, at denne ordning er uhensigtsmæssig, og kan derfor tilslutte sig forslaget om, at en ansøgning om fri proces i disse tilfælde først skal behandles, hvis forsikringsselskabet afslår dækning, jf. pkt. 4.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Forslaget indebærer, at forsikringsselskaberne fremover også i forhold til forsikringstagere, der opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, selv vil skulle vurdere, om forsikringstageren har rimelig grund til at føre proces. Der er tale om sager, som forsikringsselskaberne allerede i dag behandler med hensyn til andre spørgsmål, herunder dækningens omfang, og der vil derfor efter Justitsministeriets opfattelse være tale om en begrænset administrativ merbelastning af forsikringsselskaberne i forhold til i dag.

Forslaget indebærer endvidere, at hvis forsikringsselskabet afslår dækning efter retshjælpsforsikringen, kan borgeren få behandlet sin ansøgning om fri proces på samme måde som i dag, og

det vil herefter alene være en sag mellem forsikringsselskabet og det offentlige, om forsikrings- selskabets afslag på retshjælpsforsikringsdækning var berettiget.

Med hensyn til det, der er anført i høringssvarene om selvrisiko, bemærkes, at det foreslås, at retshjælpsforsikringer fra lovens ikrafttræden dækker uden selvrisiko, hvis sikrede opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, jf. lovforslagets § 12, stk. 4.

Med hensyn til spørgsmålet om kompetencen til at give fri proces bemærkes, at Justitsministeriet ligesom Retsplejerådet finder, at kompetencen til at give fri proces bør henlægges til domstolene i de tilfælde, hvor der ikke skal foretages en nærmere vurdering af udsigten til, at ansøgeren vil få medhold, jf. pkt. 4.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Domstolene vil kunne afslå fri proces, hvis det er åbenbart, at ansøgeren ikke vil få medhold, men denne regel er tænkt som en sikkerhedsventil, som må forventes anvendt sjældent, og i de tilfælde, hvor det sker, vil det være en anden dommer end den, der har afslået fri proces, der i givet fald senere vil skulle dømme i sagen.

Justitsministeriet kan endvidere tilslutte sig Retsplejerådets flertals forslag om, at kompetencen til at give fri proces i andre tilfælde henlægges til Civilstyrelsen med mulighed for at indbringe afslag på fri proces for en nyoprettet afdeling i Procesbevillingsnævnet, jf. ligeledes pkt. 4.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Hermed sikres det bl.a., at den endelige afgørelse af, om der skal gives fri proces, i alle tilfælde, herunder i sager mod det offentlige, henhører under en uafhængig instans.

Med hensyn til det, Advokatrådet har anført om Retsplejerådets mindretals forslag om behandling af ansøgninger om fri proces, bemærkes, at flertallets forslag, som lovforslaget bygger på, indebærer, at der i langt hovedparten af sagerne ikke længere vil være noget behov for processuel samordning af fri proces og retshjælpsforsikring (dvs. en ordning, hvorefter iværksættelsen af retshjælpsforsikring og fri proces sker i én samlet procedure), idet en part i langt de fleste tilfælde ikke længere samtidig vil have både fri proces og retshjælpsforsikringsdækning, jf. pkt. 4.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Justitsministeriet er derfor også enig med Retsplejerådets flertal i, at de mulige fordele ved den processuelle samordning, som foreslås af Retsplejerådets mindretal, ikke kan bære eller begrunde en offentlig administrativ sagsbehandling i det store antal sager, hvor ansøgeren alene vil få dækning af sin retshjælpsforsikring.

I relation til Advokatrådets bemærkninger om retshjælpsforsikringsbetingelsernes § 11, stk. 5, bemærkes, at de gældende retshjælpsforsikringsbetingelser indebærer en standardisering af sæt- læret i overensstemmelse med de principper for udmåling af sagsomkostninger til dækning af ud- gifter til advokatbistand, som domstolene anvender, men at advokater ud over på prisen har mu- lighed for at konkurrere på parametre som f.eks. kvalitet og service, og at der også er mulighed

for priskonkurrence inden for de rammer, som det standardiserede salær sætter, jf. pkt. 5.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger. En ændring af de gældende retshjælpsforsikringsbetingelser med hensyn til salæret til sikredes advokat ville endvidere kunne betyde, at forsikringsselskaberne fik behov for at kunne anvise sikrede en bestemt advokat efter forsikringsselskabets valg, eller at forsikringsdækningen blev ændret til et tilskud, således at sikrede selv måtte betale et eventuelt salær ud over det standardiserede salær, som kan udledes af de principper for udmåling af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand, som domstolene anvender.

Justitsministeriet finder på denne baggrund, at der ikke er grundlag for en ændring af retshjælpsforsikringsbetingelserne med hensyn til salæret til sikredes advokat. Justitsministeriet finder heller ikke grundlag for at søge forsikringsbetingelserne ændret med hensyn til dækning af udgifter ved klagenævnshandling.

Med hensyn til Forsikring & Pensions forslag om at give mulighed for at fastsætte selvrisiko for retshjælpsforsikringer også hvor sikrede opfylder de økonomiske betingelser for fri proces, bemærkes, at der efter Justitsministeriets opfattelse ikke bør foretages en sådan udhuling af det grundlæggende princip om, at retshjælpsforsikringen er befolkningens primære sikring mod procesudgifter, jf. pkt. 5.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Efter de gældende forsikringsbetingelser sker der ikke fradrag af selvrisiko, når sikrede har fri proces. Det bemærkes i denne forbindelse, at Retsplejerådets forslag om at indføre egenbetaling for fri proces ikke er medtaget i lovforslaget, og at der endvidere – som en ændring i forhold til Retsplejerådets lovudkast – foreslås en særlig regel om fritagelse for betaling af retsafgift, når en part har retshjælpsforsikringsdækning og opfylder de økonomiske betingelser for fri proces

For så vidt angår det offentliges mulighed for at påklage et forsikringsselskabs afslag på retshjælpsforsikringsdækning til Ankenævnet for Forsikring, er Justitsministeriet enig i, at en sådan klageadgang for det offentlige formentlig ville forudsætte en ændring af ankenævnets vedtægter. Efter Justitsministeriets opfattelse bør dette i givet fald i første række drøftes af de organisationer, der har oprettet Ankenævnet for Forsikring (Forbrugerrådet og Forsikring & Pension). En eventuel vedtægtsændring vil herefter skulle godkendes af ministeren for familie- og forbrugeranliggender, jf. forbrugerklagelovens § 5, stk. 1. Lovforslaget indeholder på denne baggrund ikke regler herom.

III. Lovforslaget

Det fremsatte lovforslag adskiller sig fra Retsplejerådets lovudkast i betænkningen på følgende punkter:

1. Sagsomkostninger

Der er tilføjet en regel om aktindsigt i beslutninger om sagsomkostninger i civile sager, jf. lovforslagets § 1, nr. 6.

I forslaget til retsplejelovens § 316, stk. 1, 2. pkt., er ”advokatsalær” ændret til ”advokatbistand”, jf. lovforslagets § 1, nr. 8.

Forslaget om forrentning af sagsomkostninger omfatter ikke forrentning af udenretslige inkassoomkostninger, jf. lovforslagets § 3, nr. 2 (forslag til rentelovens § 8 a), idet forrentning af udenretslige inkassoomkostninger reguleres af rentelovens almindelige regler.

2. Retshjælp og fri proces

De gældende satser for advokatretshjælp foreslås videreført uændret, jf. forslaget til retsplejelovens § 323, stk. 6, 1. og 2. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 9).

Den gældende fritagelse for egenbetaling ved advokatretshjælp i forbindelse med en ansøgning om fri proces foreslås videreført, jf. forslaget til retsplejelovens § 323, stk. 6, 3. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 9).

De gældende indtægtsgrænser for fri proces og advokatretshjælp foreslås videreført uændret, jf. forslaget til retsplejelovens § 325, stk. 3-5 (lovforslagets § 1, nr. 9).

Det foreslås, at der ved den årlige regulering af henholdsvis taksterne for advokatretshjælp og indtægtsgrænserne for fri proces og advokatretshjælp skal ske afrunding til nærmeste beløb, der kan deles med henholdsvis 10 kr. og 1.000 kr., jf. forslaget til retsplejelovens § 326, 2. og 3. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 9).

Der foreslås ikke egenbetaling ved fri proces, og de foreslåede stk. 2 og 6 i Retsplejerådets lovudkast er derfor ikke medtaget i forslaget til retsplejelovens § 334 (lovforslagets § 1, nr. 9).

Den gældende fritagelse for betaling af retsafgifter i tilfælde, hvor parten både har en retshjælpsforsikring, der dækker omkostninger ved sagen, og har fri proces, foreslås videreført som en fritagelse for betaling af retsafgifter i tilfælde, hvor parten både har en retshjælpsforsikring, der dækker omkostninger ved sagen, og opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, jf. lovforslagets § 2, nr. 3 og 5 (forslag til retsafgiftslovens § 13, stk. 1, nr. 3, og § 20, nr. 4), og lovforslagets § 1, nr. 9 (forslag til retsplejelovens § 335, 2. pkt.).

3. Redaktionelle ændringer, overgangsregler mv.

I forslaget til retsplejelovens § 323, stk. 4, nr. 4, § 327, stk. 1, nr. 3, litra d, og § 328, stk. 2, nr. 5 (lovforslagets § 1, nr. 9), er ”økonomi- og erhvervsministeren” ændret til ”ministeren for familie- og forbrugeranliggender” som følge af oprettelsen af Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender.

Der er foretaget redaktionelle ændringer af forslaget til retsplejelovens § 311, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 8), retsplejelovens § 323, stk. 3, 2. pkt., og stk. 4, § 327, stk. 1, nr. 3, og stk. 3, og § 334, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 9), og retsafgiftslovens § 51, stk. 2 (lovforslagets § 2, nr. 6). Der er tilføjet en redaktionel ændring af retsafgiftslovens § 20, nr. 3 (lovforslagets § 2, nr. 4).

Der foreslås enkelte lovtekniske konsekvensændringer som følge af lovgivning, der er gennemført efter afgivelsen af Retsplejerådets betænkning, jf. lovforslagets § 1, nr. 23 (ophævelse af retsplejelovens § 821 f, stk. 2, 2. pkt.), og § 8. Der er endvidere tilføjet konsekvensændringer af retsplejelovens §§ 2 a, 368, 369, 391, 509 og 741, jf. lovforslagets § 1, nr. 1, 11, 19 og 22, og af konkurslovens §§ 219, 248 og 252 (lovforslagets § 7, nr. 1, 3 og 4).

Der er tilføjet ikrafttrædelsesbestemmelser, jf. lovforslagets § 12, stk. 1, og nye overgangsbestemmelser om henholdsvis regulering af beløbssatser og ændring af vilkårene for og præmieforhøjelser på retshjælpsforsikringer, jf. lovforslagets § 12, stk. 3-5. Der foreslås endvidere en overgangsregel som følge af, at de foreslåede nye regler om henholdsvis sagsomkostninger og fri proces ikke træder i kraft samtidig, jf. lovforslagets § 1, nr. 10 (forslag til retsplejelovens § 336 d).